

1 Тежест на доказване

1.1 Какви са правилата във връзка с тежестта на доказване?

Тежестта на доказване на конкретно искане обикновено се носи от страната, която прави твърдението или искането. Така например, когато е предявен иск за вреди, претърпени поради небрежност, тежестта на доказване на небрежност се носи от ищеца, а тежестта на доказване на съпричиняване се носи от ответника. По принцип доказването на фактите, необходими за да се установи основанието за иска, ще се носи от ищеца, докато за представянето на доказателства за защита срещу иска отговорност се носи от ответника, а ако ответникът предяви насрещен иск, той ще носи тежестта на доказване по отношение на този иск. Понякога обаче определено законово изискване поставя тежестта на доказване върху ответника. Например при иски за незаконно уволнение тежестта на доказване пада върху работодателя, призован като ответник, т.е. работодателят трябва да докаже, че е имало сериозни основания, обосноваващи уволнението [вж. [Закон за незаконните уволнения от 1977 г.](#), изменен].

1.2 Съществуват ли правила, които освобождават някои факти от необходимостта да бъдат доказвани? В кои случаи? Възможно ли е да се обори определена правна презумпция чрез представяне на доказателства?

Не е необходимо да се доказват факти, които са признати. Съдиите могат да се позовават на общите си познания или да вземат предвид факти, които са ясно установени или добре познати, или са част от общоизвестна информация, поради което за тези факти не са необходими доказателства. Законът установява определени презумпции, които могат да бъдат оборени с доказателства. Това включва презумпции относно бащинството, действителността на брака, умствените способности на възрастни хора и презумпцията за смърт, когато никой не е виждал дадено лице или не е чувал нищо за него повече от 7 години, въпреки че са били направени всички необходими разследвания. Правилото за *res ipsa loquitur* се прилага, когато се прави презумпция за небрежност при обстоятелства, при които е доказано, че към момента на настъпване на нещастния случай причината за него е била под контрола на ответника или на негови служители или представители, а нещастният случай е такъв, че не би настъпил при нормален ход на събитията, ако лицата, които са осъществявали контрола, са полагали дължимата грижа. Когато се прави позоваване на максимата *res ipsa loquitur*, това обръща или прехвърля тежестта на доказване върху ответника и той трябва да докаже, че не е проявил небрежност. Тежестта на доказване на причинно-следствена връзка обаче продължава да се носи от ищеца. Следва да се отбележи, че не е необходимо доктрината *res ipsa loquitur* да е упомената или изложена в иска на ищеца, за може той да се позове на нея по време на заседанието по делото, ако фактите сочат, че доктрината е ясно приложима.

1.3 До каква степен съдът трябва да е убеден в даден факт, за да го използва за обосноваване на решението си?

В рамките на гражданско дело страната ще спечели по даден въпрос, ако представи убедителни за съда доказателства във връзка с този въпрос при прилагане на принципа за баланс на вероятностите. Ето защо, ако страната не убеди съда, че нейната версия на събитията е по-вероятна от тази на нейния опонент, тя ще загуби делото. Това е гъвкав механизъм, като при определени дела съдилищата по принцип ще изискват повече доказателства, като например дела с обвинение в измама, поради сериозността на твърдението.

2 Събиране на доказателства

2.1 За събирането на доказателства винаги ли е необходимо искане от страна по делото или в някои случаи съдията може да събере доказателства по собствена инициатива?

В гражданското производство доказателства се събират чрез представяне на документи, оповестяване и свидетелски показания.

Представяне на документи: При дела пред Висшия съд (*High Court*) за представянето на документи е необходимо едната страна да подаде до другата страна молба в писмен вид, с която да поиска доброволно представяне на документи. Съдът ще разпорежи представяне на документи само, ако другата страна не е представила или е отказала да представи документите доброволно, или е пренебрегнала искането за тяхното представяне [вж. [Правилник на върховните съдилища](#), наредба 31, правило 12, изменен]. Всяко поискано представяне на документи трябва да бъде релевантно и необходимо за установяването на фактите, които са предмет на иска. Възможно е да се поиска представянето на документи от лице, което не е страна по делото.

Оповестяване: Всяка страна по дело за телесни повреди, трябва да оповести на другата страна, без да е необходимо да се подава молба до съда, всички медицински заключения, изготвени от вещи лица, които ще бъдат призовани като свидетели, за да дадат показания по време на процеса [вж. [Правилник на върховните съдилища](#), наредба 39, правило 46, изменен]. Двете страни трябва също така да обменят списъци с имената и адресите на всички свидетели, които възнамеряват да призават, като ищецът трябва да предостави пълно изложение на всички специални обезщетения или извънредни разходи, свързани със загубата или нараняването, предмет на иска.

Свидетели: Страните не се нуждаят от разрешението на съда, за да приведат свидетелски показания в подкрепа на твърденията си, освен в производствата, включени в Списъка с търговски дела на Висшия съд; при последните страната, която желае да се позове на свидетелски показания, трябва да представи писмено изявление на свидетеля, подписано от него, в което са изложени неговите показания, след което трябва да призове свидетеля да даде устни показания по време на процеса. Ако страната не представи писмено изявление на свидетеля преди процеса по делото от въпросния Списък, тя не може да призове свидетеля без разрешението на съда. Съдът също така разполага с широки правомощия да осъществява контрол за допустимост на доказателствата и може да изключва доказателства, които при други обстоятелства биха били допустими, или да ограничава кръстосания разпит на свидетеля. При определени обстоятелства страните могат да подават и молба за съдебно разпореждане, което да позволи събирането на свидетелски показания под клетва преди заседанието по делото, като събирането им се извършва от назначено от съда лице. Като цяло задачата на съдията е да разгледа всички доказателства, които са приведени от страните, а не да участва в издирването на факти. Обикновено съдията няма право да призовава свидетел без съгласието на страните, въпреки че може да го направи при дела за гражданско неуважение или при определени производства за предприемане на мерки за закрила на дете. Съдията има също така правото да призове повторно свидетел, който преди това е бил призован от някоя страна.

Вещи лица: По принцип страните не се нуждаят от разрешение на съда, за да приведат доказателства чрез вещи лица в подкрепа на твърденията си. Когато ще бъдат привечдани доказателства чрез вещи лица, страните трябва да обменят всички експертни заключения преди началото на

процеса. В производствата, включени в Списъка с търговски дела на Висшия съд, в досъдебното производство съдията може да разпорежи на всички вещи лица да обменят информация помежду си с цел да посочат въпросите, по отношение на които възнамеряват да дадат показания, да се постигне съгласие относно доказателствата, които възнамеряват да представят по тези въпроси, и да се разгледа всеки въпрос, който съдията може да им посочи за разглеждане. Съдът може да разпорежи на такива вещи лица да изготвят меморандум, който съвместно да представят на секретаря и да предадат на страните, и в който ще се съдържат резултатите от техните срещи и консултации. Резултатите от консултациите на вещите лица не са обвързващи за страните [вж. [Правилник на върховните съдилища](#), наредба 63А, правило 6, параграф 1, точка ix)]. Съдът може служебно да назначи нещо лице като оценител, който да помага на съда във връзка с въпроса, предмет на делото. Съдът може да разпорежи на оценителя да изготви доклад, копия от който се предоставят на страните, и да присъства на процеса, за да консултира или оказва съдействие на съда.

2.2 Какво следва, след като събирането на доказателства по искане на страна по делото бъде допуснато?

Представяне на документи: Разпореждане за представяне на документи ще бъде издадено от съда само когато страната, от която се иска да представи документи, не ги е представила, отказала е да ги представи или е пропуснала да ги представи доброволно. Ето защо, ако съдът разпорежи представяне на документи, обикновено разноските по подаването на молбата се заплащат от страната, поискала представянето. Ако на страна по делото бъде разпоредено да представи определени документи, с които тя разполага или които притежава, тя трябва да предостави копия от тези документи на другата страна. Разпореждането за представяне на документи се изпълнява чрез изготвяне на клетвена декларация за представянето на документите, към която се прилагат съответните документи във вид на веществени доказателства. Неизпълнението на разпореждането за представяне на документи може да доведе до отхвърляне на иска или на тезата на защитата, което има за цел да се гарантира, че страните по спора спазват разпорежданията за представяне на документи.

Свидетели: Страните не се нуждаят от разрешението на съда, за да приведат свидетелски показания в подкрепа на твърденията си. Ако съдът разпорежи свидетелските показания да бъдат снети под клетва, свидетелят дава показания устно пред назначен от съда разпитващ. Разпитът се провежда по същия начин, както по време на процес, като има реална възможност за кръстосан разпит на свидетеля, и се изготвя протокол на дадените показания.

Вещи лица: По принцип страните не се нуждаят от разрешение на съда, за да приведат доказателства чрез вещи лица в подкрепа на твърденията си. Вещите лица могат да подготвят писмени заключения, в които излагат направените от тях констатации и представят своето безпристрастно, експертно становище. Когато се изготвят експертни становища, те следва да бъдат обменени преди началото на процеса. Първостепенното задължение на вещото лице е към съда, а не към някоя от страните в производството, въпреки че вещото лице ще получи заплащането си от страната, която му възлага задачата.

2.3 В кои случаи съдът може да отхвърли искане на страна по делото за събиране на доказателства?

Съдът може да отхвърли молба, подадена от страна, която иска да събере или приведе конкретни доказателства, ако той счита, че доказателствата са ирелевантни, излишни или недопустими. Съгласно „правилото на най-доброто доказателство“ трябва да бъде приведено най-ефикасното и най-прякото доказателство за даден факт, а ако такова не е налично, неговата липса трябва да бъде взета под внимание. Например най-доброто доказателство относно съдържанието на конкретно писмо е представянето на самото писмо, а не даването на устни показания за съдържанието. По принцип всички доказателства, които са релевантни за някои от въпросните факти, са допустими. Въпреки това определени доказателствени средства са недопустими, като например свързаните с професионалната тайна (например доказателства от поверителната комуникация между клиент и адвокат). Ето защо съдията ще вземе решение относно допустимостта на доказателствата за всеки отделен случай.

2.4 Какви са различните видове доказателствени средства?

Фактите могат да бъдат доказани чрез доказателства, чрез презумпции и изводи, направени въз основа на доказателствата, като съдът може да вземе предвид и конкретни общоизвестни факти. Видовете доказателствени средства, които може да се използват в гражданското производство, са свидетелски показания, документи и веществени доказателства. Документите могат да включват документи на хартиен носител, компютърни записи, снимки, видеозаписи и звукозаписи.

2.5 Какви са начините за снемане на свидетелски показания и различават ли се те от средствата, използвани за снемане на експертни заключения? Какви са правилата във връзка с представянето на писмени доказателства и експертни заключения/станoviща на вещи лица?

По принцип свидетелите дават показания устно по време на процеса, като от тях се иска да потвърдят истинността и прецизността на своите показания.

Вещите лица представят показанията си под формата на писмени заключения, освен ако съдът разпорежи друго. В експертното заключение те трябва да изложат своите заключения, фактите и предположенията, на които се основава то, както и същността на заданието на вещото лице.

Съдът ще реши дали е необходимо вещото лице да присъства и по време на процеса, за да даде устни показания.

2.6 Има ли доказателствени средства, които се ползват с по-голяма доказателствена сила от други?

Съдът разполага с голяма свобода на преценка по отношение на тежестта или надеждността, която следва да се придаде на всяко едно доказателство. Така например, макар че в гражданското производство могат да се допускат доказателства, основани на слухове, те често имат по-малка тежест от показанията на преките очевидци, особено когато лицето, направило изявлението, е можело да бъде призовано да даде лично показания.

Определени документи и записи се приемат за автентични. Например записите в регистрите на предприятията и публичните органи се приемат за автентични, ако са удостоверени като такива от служител на предприятието или публичния орган, а различни видове официални документи (като законодателство, подзаконовни нормативни актове, разпоредби, договори и съдебни документи) могат да бъдат доказани чрез печатни или заверени копия без каквито и да било допълнителни доказателства.

2.7 За доказването на определени факти, задължително ли е използването на определени доказателствени средства?

Определени сделки трябва да бъдат сключвани в писмена форма, поради което за доказването на такива сделки се изискват писмени доказателства. Пример за такава сделка е договорът за продажбата на земя.

2.8 По закон свидетелите длъжни ли са да дадат показания?

По правило, ако свидетелят е дееспособен, той може да бъде задължен да се яви в съда и да даде показания. Страна, която желае да гарантира присъствието на даден свидетел на процеса, изготвя писмена призовка, с която от свидетеля се изисква да присъства в съда, за да даде показания. След като бъде издадена от съда и бъде редовно връчена, призовката задължава свидетеля да присъства на заседанието. Лице, което не се яви в отговор на призовката за свидетел, отговаря за неуважение към съда.

2.9 В кои случаи те могат да откажат да свидетелстват?

Общото правило, че дееспособните свидетели могат да бъдат задължени да свидетелстват, не се прилага по отношение на чуждестранни държавни глави и техните домакинства, чуждестранни дипломатически представители и консулски служители, представителите на определени международни организации и съдии и съдебни заседатели, що се отнася до дейността им в това им служебно качество. Съпрузи/ги и роднини на

страните могат да бъдат задължени да дадат показания в гражданското производство. Свидетелят е задължен да отговори на поставените му въпроси, освен когато това би нарушило правото му да не дава показания срещу самия себе си. С други думи, свидетелят е задължен да отговори на поставения му въпрос, освен когато може да прецени, че са налице разумни основания да се опасява, че отговорът му ще го уличи в извършване на престъпление.

Свидетели, от които по принцип може да се изиска да дадат показания, все пак имат право да откажат да представят определени документи за проверка, както и да откажат да отговорят на определени въпроси въз основа на т. нар. привилегии. Основните видове привилегии са поверителността на комуникацията между адвокат и неговият повереник, комуникацията от типа „без да се засяга“ и посоченото по-горе право да не се дават показания, уличаващи в престъпление лицето, което ги дава.

Отказ да се представят доказателства е възможен и на основание имунитет, който е в обществен интерес, ако представянето на доказателствата би било в противоречие с обществения интерес. Доказателствата, които могат да бъдат обхванати от имунитет, включват доказателства, свързани с националната сигурност, дипломатическите отношения, действията на държавното правителство, благоденствието на деца, разследването на престъпления и защитата на информатори. Освен това журналистите не са длъжни да разкриват своите източници, освен ако разкриването е необходимо в интерес на правосъдието или националната сигурност или за предотвратяване на безредици или престъпление.

2.10 Може ли лице, което откаже да свидетелства, да бъде санкционирано или принудено да даде показания?

Свидетел, който отказва да даде показания, след като е бил призован с призовка за свидетел, може да бъде осъден на лишаване от свобода за неуважение към съда, до излежаване на присъдата, или може да му бъде наложена глоба. Неизпълнението на призовката за свидетел е всъщност неизпълнение на съдебно разпореждане, поради което всеки отказ да се свидетелства може да се приеме за неуважение към съда.

2.11 Има ли категории лица, от които не може да бъдат снети показания?

Възрастните лица са недееспособни да дават показания в гражданското производство, ако не са способни да разберат клетвата или са неспособни да дадат смислени показания. Дете свидетел не може да дава показания, ако не разбира задължението да казва истината или не проявява разбиране в достатъчна степен, която да обоснове изслушването на неговите показания, поради което решението по този въпрос зависи от съдията по делото.

2.12 Каква е ролята на съдията и страните при разпита на свидетел? При какви обстоятелства свидетел може да бъде разпитан чрез използването на видеоконферентна връзка или други технически средства?

Първоначално свидетелите дават своите основни показания, след което се подлагат на кръстосан разпит от адвоката на ответната страна. По време на кръстосания разпит на свидетеля могат да се задават насочващи въпроси. Понякога след приключване на кръстосания разпит свидетелят се призовава отново от страната, която го е призовавала първоначално. Съдията може да задава на свидетеля въпроси, за да получи например разяснения по определени въпроси.

Въведена бе разпоредба, с която в определени случаи на свидетелите се позволява да дават показания чрез видеоконферентна връзка на живо.

В производства, засягащи благоденствието на дете или лице с психично увреждане, съдът може да изслуша показанията на детето чрез видеоконферентна връзка на живо, а въпросите към детето могат да бъдат задавани чрез посредник. Снемането на показания чрез видеоконферентна връзка на живо е възможно и когато въпросният свидетел живее извън юрисдикцията на Ирландия.

3 Преценка на доказателствата

3.1 Набавянето на доказателства по незаконосъобразен начин от страна по делото ограничава ли съда да ги вземе предвид при постановяването на решение?

Доказателство, което не е събрано по допустимия от закона начин, невинаги е недопустимо. То е допустимо, ако е от значение за делото, като съдията по делото има право да не го допусне. Ако съдията, който води процеса, счита, че общественият ред изисква доказателството да не бъде допуснато, тогава то няма да бъде допуснато дори ако е от значение за разглежданите факти.

3.2 Показанията на страна по делото смятат ли се за доказателство?

Свидетелските показания, дадени от страните в производството, са допустими като доказателства в същата степен, както показанията, дадени от лица, които не са страни по делото.

Връзки по темата

<http://www.courts.ie/>

Последна актуализация: 13/11/2018

Версията на националния език на тази страница се поддържа от съответното звено за контакт към Европейската съдебна мрежа. Преводите са направени от Европейската комисия. Възможно е евентуални промени, въведени в оригинала от компетентните национални органи, все още да не са отразени в преводите. Нито ЕСМ, нито Европейската комисия поемат каквато и да е отговорност по отношение на информацията или данните, които се съдържат или са споменати в този документ. Моля, посетете рубриката „Правна информация“, за да видите правилата за авторските права за държавата-членка, отговорна за тази страница.